

BESLUT

2017-03-20

Dnr: 16/00912 och
913

SAKEN

Morgon i P4 Dalarna och *Förmiddag i P4 Dalarna*, 2016-03-29 samt *Dalanytt* 2016-03-29, kl. 6.30, 7.30, 8.30, 9.30, 10.30 och 11.30, inslag om ett gruvföretag; fråga om opartiskhet

BESLUT

Inslagen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kravet på opartiskhet.

INSLAGEN

Inslagen handlade om att ett gruvföretag fått tillstånd att börja provborra i Leksands kommun. I inslagen omnämndes flera personer med kopplingar till företaget, bland annat grundaren av företaget (A), en före detta vd (B) samt företagets nuvarande vd (C) och vice vd (D).

Morgon i P4 Dalarna

Inledningsvis i programmet sades följande om gruvföretaget.

(Programledare 1) – En nyhet som vi berättar den här morgonen det är att nazister vill öppna gruva i Leksand. (Nyhetsuppläsare) – Ja, precis. Det handlar om företaget [företagsnamn] som fått tillstånd att börja provborra i det så kallade gruvbergsfältet i Leksands kommun. Bakom företaget finns bland andra de kända högerextremisterna A och B. Men kommunalrådet i Leksand, [personnamn], hon ser inga hinder mot att bolaget etablerar sig i kommunen. (Kommunalråd) – Alltså som kommun och som kommunalråd så har jag ju egentligen ingen åsikt om det. Jag har ingen koll på vad övriga företagare har för åsikter eller politiska medlemskap eller något sådant heller. Så, som kommun tycker vi inte det. Sedan så är ju jag politiker och vald för ett annat parti som då inte har samma syn på det som du beskriver men som kommun har vi ingen åsikt. (Reporter) – Ingen företrädare för [företagsnamn] har varit i kontakt med Leksands kommun om gruvplanerna men kommunalrådet [personnamn] tycker inte att det är något ovanligt med det. (Kommunalråd) – Vi har ju över tusen företag i Leksands kommun och det är ju så att normalt sett så behöver man inte ha kontakt med kommunen. Det är klart att vi gärna står till tjänst och så men det behöver man inte göra. (Reporter) – Men om du går till dig själv. Är det någonting du tycker verkar konstigt? Att man har både ägare och företagsledning som är så pass, ja, i det här

fallet så förekommer till och med kopplingar till det tyska nynazistiska partiet. Känns det konstigt? (Kommunalråd) – Nja, alltså, som sagt var. Jag har ju tydligt tagit ställning för en annan politisk syn, så att säga, jag företräder Centerpartiet. Men, samtidigt står jag ju också upp för att man faktiskt ska få ha de synpunkter man har rent politiskt. Sedan så har vi ju regler, liksom vårt juridiska system, i fall det blir hets mot folkgrupp eller andra typer av brott. Men det är ju återigen, det är inte någon kommunal liksom process då utan det är ju mer, då är det polis, åklagare och domstol och så som får ha hand om det. (Programledare) – Säger det centerpartistiska kommunalrådet i Leksand, [personnamn]. Och det finns fler i det här företaget [företagsnamn] ägarkrets och ledning som har högerextrema bakgrunder och vi ska berätta mer om det lite senare här på morgonen.

I ett inslag i *Dalanytt* kl. 6.30 sades följande.

(Programledare) – Och det ska handla om att högerextremister vill starta gruva i Leksand. (Nyhetsuppläsare) – Ja, bakom företaget [företagsnamn] som fått tillstånd att börja provborra i det så kallade gruvbergsfältet i Leksands kommun står bland annat de kända högerextremisterna A och B. Det här kan P4 Dalarna avslöja i dag. B som fram till nyligen var [företagsnamn] verkställande direktör driver också det högerextrema bokförlaget [bokförlagets namn]. Och A som nu bor i Berlin har grundat den ultrakonservativa stiftelsen [stiftelsens namn] som samarbetar med det tyska nazistpartiet NPD. Mer om männen bakom [företagsnamn] hör du efter klockan sju.

Senare i programmet sades följande.

(Programledare) – Efter klockan sju då ska det handla mer om det vi berättar om den här morgonen nämligen att ett bolag med nazistiska kopplingar vill öppna gruva i Leksand. Vi ska få höra mer om dem som står bakom det här gruvföretaget efter klockan sju, alltså. Men nu dags för *Ekot* och *Radiosporten*.

Senare i programmet sades följande.

(Programledare) – Den här morgonen har vi kunnat avslöja att ett bolag med nazistiska kopplingar vill öppna gruva i Leksand. Det handlar om gruvföretaget [företagsnamn] där B är företagets senaste verkställande direktör. Han driver också det högerextrema bokförlaget [bokförlagets namn] och den lika högerextrema tankesmedjan [tankesmedjans namn]. (B) – Ja, vad tror du egentligen? Det är väl ganska uppenbart? Alltså hela infrastrukturen håller på att kollapsa under migrationskrisen. Så att, det är väl det absolut största problemet. (Reporter) – Det är så B svarar på frågan om vad han ser som stora problem i Sverige. Sin kvinnosyn beskriver han i en artikel med rubriken "Tre råd till kvinnor" där han tycker att kvinnorna borde välja att skaffa familj före att göra karriär. (B) – [ohörbart], barn kan man bara, som kvinna i alla fall, så kan man ju bara få barn en viss tidsperiod. Därför är mitt råd då att skaffa familj och barn först, sedan kan du skaffa en universitetsutbildning, göra karriär och så vidare. Det är något man kan skjuta på, det är någonting man kan göra när man är trettiofem utan problem. Jag känner jättemånga duktiga tjejer som började plugga på universitet när de var trettiofem år som har gjort jättefina karriärer i dag, alltså efter att de bildat familj och skaffat tre, fyra barn. (Reporter) – Men du skriver ju där också att kvinnor ska hålla på sig sexuellt, att de ska inse att deras feminina kvaliteter är deras största tillgång. Känns inte det som en förlegad kvinnosyn? (B) – Inte alls.

En ljudlig explosion hördes.

(Reporter) – Så kommer det att låta om man börjar spränga för den nya gruvan i Leksand. B är fortfarande delägare i [företagsnamn] som har 1 400 aktieägare men han lämnade vd-stolen på företaget för en månad sedan för att satsa all energi på sitt högerextrema bokförlag [bokförlagets namn]. [företagsnamn] grundades för elva år sedan av den svenska affärsmannen A som numera bor i Berlin och där är föremål för den tyska säkerhetspolisens ständiga intresse. Orsaken är att A har bildat den ultrakonservativa stiftelsen [stiftelsens namn] som samarbetar med det tyska nazistpartiet Nationaldemokratische Partei Deutschland, NPD. Och A och B är nära vänner.

En ljudlig explosion hördes.

(Reporter) – [företagsnamns] dotterbolag, [företagsnamn], användes förra året som front för att ordna en konferens för fascister från hela Europa. Det skedde i Armémuseums lokaler i Stockholm. Officiellt hyrdes lokalen för en investerarträff i [företagsnamns] regi. Arrangör var B.

En ljudlig explosion hördes.

(Reporter) – [företagsnamn] har fler högerextremister i sin ledning och ägarkrets. Delägaren [personnamn] har varit medlem i Nazistiska Nordiska Rikspartiet. D är både vice vd och stor aktieägare och han har en bakgrund i högerextrema Nationaldemokraternas ungdomsförbund. Stor aktieägare är också [personnamn], tidigare i Sverigedemokraternas partiledning och en av dem som hotade invandrare i Stockholm med järnrör efter en blöt krogkväll för några år sedan.

En ljudlig explosion hördes.

(Programledare) – Och vi ska tillägga att [företagsnamns] grundare A har avböjt att vara med i en intervju av P4 Dalarna.

I *Dalanytt* klockan 7.30 sändes en nedkortad version av det inslag som sändes inledningsvis i *Morgon i P4 Dalarna*. I *Dalanytt* klockan 8.30 sändes en kortare version av det inslag som sändes tidigare under morgonen där B medverkade. Senare i *Morgon i P4 Dalarna* sades följande.

(Programledare) – Ja, vi pratar den här morgonen om att nazister vill öppna gruva i Leksand. Det handlar om företaget [företagsnamn] som provborrar för att kunna öppna en gruva i det så kallade gruvbergsfältet. Och tillstånd för att provborra, ja, det får man från myndigheten Bergsstaten där [personnamn] är bergmästare. God morgon, [personnamn]. (Bergmästare) – God morgon. (Programledare) – Vilka krav ställer man på företag som ansöker om tillstånd för att provborra? (Bergmästare) – När man vill ha ett tillstånd, så kallat undersökningstillstånd, (ohörbart) företrädesrätt att använda marken för prospektering. Då är de krav som finns att det ska finnas någon angiven (ohörbart) mineraler i området och man ska också visa att man har för avsikt att faktiskt prospektera därför att som vår lagstiftning är uppbyggd så vill man att vi ska ha en aktiv prospektering. (Programledare) – Man vill att någon ska, ja. (Bergmästare) – När man har sitt undersökningstillstånd så har man fortfarande inte rätt att göra något fysiskt på marken utan då måste man också presentera en arbetsplan som är en plan där prospektören visar vad, vilken typ av arbete som ska göras. Och det ska kommuniceras med berörda markägare. (Programledare) – Kan vem som helst ansöka om tillstånd för att provborra? (Bergmästare) – Jo, om man uppfyller de här villkoren som sätts i minerallagen som vi jobbar med. (Programledare) – Och vad är det då för

krav? (Bergmästare) – Det är de här att det ska finnas anledning, att man hittar någonting där, att man har för avsikt att prospektera. Sedan är det ju så här att man på något sätt visat sig olämplig tidigare, då kan vi säga att de inte får ett tillstånd eller vi kan också dra in tillstånd om man inte sköter sig under tiden. Men då när vi ser att man inte sköter sig, det har ju med minerallagen att göra, om man på något vis har gjort någon annan förseelse, såg att de haft en fortkörning eller vad det nu kan vara något för brottsligt straffbart, då har ju inte vi med det att göra utan det följer ju, ja, det är andra som tar itu med det. Utan det är minerallagen vi tittar på. (Programledare) – Så olämplighet det handlar just om man har försökt provborra på något annat ställe och inte tagit rätt efter sig eller någonting sådant? (Bergmästare) – Ja, inte skött sig på något sätt, ja. (Programledare) – Ställer ni några krav på företagens ekonomiska grund eller hur ser sådana saker ut? (Bergmästare) – Nej, inte alls. Det har vi ingen möjlighet att göra. (Programledare) – Nej. Men det här fallet i Dalarna nu då. Hur tänker du kring att ge tillstånd till ett företag som ägs och leds av en grupp högerextremister med kopplingar ända upp till det tyska nazistpartiet, NPD? (Bergmästare) – Ja, vi har ju inga möjligheter att ta hänsyn till sådana frågor. Vi kan ju inte titta på det. Vi har ingen möjlighet att göra det enligt lagen. Skulle vi göra det så skulle vi göra fel. (Programledare) – Och det säger alltså [personnamn] som är bergmästare på Bergsstaten i Luleå. Tack för att du var med i *Morgon i P4 Dalarna*.

Senare i programmet sa programledaren följande.

Vi har ju som ni vet pratat mycket om det faktum att nazister vill öppna en gruva i Leksand. Mer om det hittar du så klart på vårans hemsida. sverigesradio.se/dalarna är adressen dit.

I ett inslag i *Dalanytt* klockan 9.30 sändes ytterligare ett inslag om gruvföretaget där bland annat delar av intervjun med bergmästaren återgavs.

Förmiddag i P4 Dalarna

Programledaren sa följande.

Har du följt med oss sedan morgonen så har du hört oss berätta om gruvbolaget [företagsnamn] som planerar för en ny gruva i Leksand. Bolaget har 1 400 aktieägare och 135 miljoner kronor i eget kapital. Men, bolaget som grundades av högerextremisten A har inget kontor, bara en boxadress i Danderyd. Sedan en månad tillbaka leds bolaget av den nye vd:n 70-årige C och han har tillträtt som vd trots att han aldrig har träffat någon annan i [företagsnamn] ledning, vare sig ägare eller styrelseledamöter.

Därefter uttalade sig C. Följande sades i inslaget.

(C) – Ingen i styrelsen eller vd har jag någonsin träffat personligen utan jag har ringt upp dem när det har varit någonting med jobben, frågor jag haft och sådant där. (Reporter) – Men D har du träffat? (C) – Nej, nej, aldrig. Jag har inte träffat någon i styrelsen eller någonting. (Reporter) – D är både storägare i [företagsnamn] och dessutom bolagets vice vd och honom har alltså C aldrig heller träffat trots att han själv är bolagets verkställande direktör. C säger att han inte heller har träffat högerextremisten B som precis har lämnat jobbet som vd för [företagsnamn]. (C) – B...jag har ju aldrig träffat han heller personligen utan jag har bara pratat med han i telefon under de här åren han har varit vd här. (Reporter) – Jaha. (C) – Så jag har ju aldrig pratat någon politik eller någonting med honom utan det är bara jobbgrejer. (Reporter) – Så du har inte träffat, trots att han var både styrelseordförande först och vd sedan? (C) – Nej, nej. Du vet, jag har ju suttit här uppe i Norrland. (Reporter) –

Känns det inte lite konstigt att bli vd för företaget om du aldrig har träffat någon i styrelsen? (C) – Nej, inte det heller genom att jag har ju jobbat som geolog och gjort allt jobb där. (Reporter) – C har tidigare arbetat som geolog åt [företagsnamn]. Nu leder han ett företag som planerar att starta flera gruvor i Sverige. Och han leder verksamheten från sitt hem i en by utanför Kramfors. Han sköter verksamheten med hjälp av sin telefon, säger han. (C) – Jag har ju jobbat på markplanet. Det är ju jag som har skött borrhningar, satt ut borrhål och skött borrhningar och allt sådant där. (Reporter) – Ja, ja. (C) – Det räcker ju med telefon och mejl där man säger hur man vill ha det och sånt där. (Reporter) – Jag tänkte bara att, bara undrar om det inte känns konstigt att inte ha träffat styrelsen när du blev vd i bolaget. (C) – Nej, nej. Det tycker jag inte. De vet ju vem jag är och vad jag har gjort här. (Reporter) – Att flera av [företagsnamn] ägare, ledare och styrelseledamöter är högerextremister det är inget som bekymrar C. (C) – Det där med högerextremism och sådant där det är ju något som är väldigt stigmatiserat i samhället. Så, det är klart, det är ju inte bra. (Reporter) – Det har inte varit några problem för dig att jobba med dem ändå då? (C) – Nej, hörde du jag jobbar med allt från kommunister till högerextremister. Jag bryr mig inte om vad de har för politisk åskådning eller någonting. (Reporter) – Nej, men... (C) – Nu passerar jag en god vän här hus här och han är riktig kommunist. (Reporter) – Det sa C, nytilträd vd för [företagsnamn].

I ett inslag i *Dalanytt* kl. 10.30 sades inledningsvis följande.

(Programledare) – Nu, [personnamn], är det dags för dig. Det ska handla mer om gruvföretaget [företagsnamn]. (Nyhetsuppläsare) – Ja, precis. Det här företaget som planerar att öppna en gruva i Leksands kommun. Och det leds av högerextremister med kopplingar ända upp till det tyska nazistpartiet NPD. Bolaget har fått tillstånd att provborra av myndigheten Bergsstaten. Bergmästare [personnamn] säger att myndigheten inte tar hänsyn till vilka som står bakom bolaget när tillstånd ges.

Uttalanden från intervjun med bergmästaren återgavs. Nyhetsuppläsaren avslutade sedan inslaget genom att säga följande.

Och du som bor i Leksand, känner du oro inför att ett bolag med högerextrema kopplingar vill öppna gruva i kommunen? Det kan du diskutera på vår Facebook-sida och där heter vi P4 Dalarna.

Ett inslag i *Dalanytt* kl. 11.30 handlade om att C tillträtt som vd trots att han aldrig hade träffat någon i ledningen för företaget. Delar av intervjun med C återgavs på nytt.

ANMÄLAN

Anmälaren anför i huvudsak följande.

Sveriges Radio (SR) har löpande i inslagen påstått vissa saker angående personers politiska åskådning och har försökt påvisa att de aktuella personerna inte bör driva företag alls. SR har sedan aktivt drivit en dialog på sin Facebook-sida där det görs kopplingar så som att pengar kan komma att betalas ut från bolaget till att finansiera extremhögerpartier i Tyskland, trots att det inte finns några belägg för det. Det SR lutar sig mot är att bolagsgrundaren tidigare skänkt pengar till tidigare nämnda partier som privatperson. Ett faktum man också redovisat helt

öppet. Hela detta reportage är uppenbart vinklat och rent utav skrämmande, här svartmålar SR ett bolag inte på grund av hur det drivs eller sköts utan enbart utifrån de politiska åsikter som ägare har eller har haft. Hur våra licenspengar kan gå till något som detta är på riktigt rejält upprörande.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR anser att inslagen överensstämmer med kravet på opartiskhet och anför följande.

Den 29 mars 2016 rapporterade P4 Dalarna under morgonen och förmiddagen om att gruvföretaget hade fått tillstånd att provborra i Gruvbergsfältet i Leksands kommun.

Enligt sändningstillståndet har SR en granskningsskyldighet. Den innebär att Sveriges Radio i sina program ska granska bland annat organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna. Den nu aktuella granskningen ligger i linje med detta uppdrag.

Vilka som äger och företräder ett företag som etablerar sig i en kommun som Leksand har naturligtvis stort allmänt intresse för P4 Dalarnas publik. Särskilt om verksamheten kräver tillstånd och dessutom skulle kunna etablera sig lokalt på lång sikt om provborrningarna skulle vara lyckosamma.

P4 Dalarna kunde berätta att företaget har en postbox i Danderyd men ingen besöksadress och att vd:n inte träffat varken ägare eller styrelse trots att en månad förflutit. För invånarna i bevakningsområdet får dessa omständigheter, hur ett bolag förvaltas och vilka ägarintressen som finns, antas vara högst relevanta. Vidare är det av intresse att en ägare har så tydliga kopplingar till ett nazistiskt parti. Bland annat då fråga framöver kan tänkas uppkomma om hur en eventuell vinst, sprungen ur våra naturtillgångar, kan komma att användas. Via mejl till P4 Dalarna meddelade företagets grundare, A, att han inte ville låta sig intervjuas av P4 Dalarna. Det kan dock nämnas att både han, och den tidigare vd:n som omnämndes, kontinuerligt söker sig till offentligheten på olika sätt. Den nytillträdde vd:n medverkade i inslaget. SR vill också framhålla att det framgår att det inte fanns någon grund att neka provborrningstillstånd på grund av de politiska åsikter som företrädarna står bakom.

Tillståndsgivaren Bergsstaten sa att det bara var om man visat sig olämplig eller brottslig som detta kunde vägas in i bedömningen. Därmed blev ämnet i sig också allsidigt belyst.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SR ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden övervakar att innehållet i sända program följer de regler och villkor som gäller för sändningarna. I nämndens uppgift ingår inte att pröva innehåll på Facebook. Den delen av anmälarens kritik lämnas därför utan åtgärd.

Mot bakgrund av SR:s granskningsskyldighet medför den kritiska infallsvinkeln i inslagen som sändes i P4 Dalarna inte i sig att kravet på opartiskhet har åsidosatts. Nämnden anser därför att anmälarens invändningar inte medför att inslagen strider mot detta krav.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Jan Holmberg, Ulrika Hansson, Clas Barkman och Berivan Yildiz efter föredragning av Maria Bergerlind Dierauer.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Maria Bergerlind Dierauer